

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

Доц. С. І. Бойцанюк, доц. М. С. Залізник, доц. Н. В. Манащук, доц. Н. В. Чорній

**ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет
ім. І. Я. Горбачевського МОЗ України»**

У сучасних умовах стає очевидним, що суспільству потрібні висококваліфіковані фахівці з активною професійною і життєвою позицією, здатні не лише адаптуватися в глобальному світі, але й займати в ньому лідируючі позиції. Тому перед вищою освітою стоять особливі завдання, пов'язані з формуванням майбутніх фахівців, які мають як професійні, так і культурні компетенції, а також прагнення до саморозвитку та самовдосконалення.

Самостійна робота студентів є одним із найважливіших елементів навчання у вузі. Ефективність самостійної роботи студента зумовлена трьома основними чинниками — організацією, забезпеченням і контролем. Водночас ефективність самостійної роботи залежить від мотивації студентів; їх розуміння і здатність вчитися самостійно, доповнювати свої знання.

Самостійна робота студента є важливою складовою навчального процесу, спрямованою на підвищення якості, глибини та сили одержуваних знань при вивченні конкретних предметів навчальної програми, формуванні у студента потреби в самоосвіті, саморозвитку та вдосконалення.

Ключові слова: студенти, самостійна робота, вищий медичний навчальний заклад.

Входження України до європейського освітнього й наукового простору, реформування вищої освіти зумовлюють зростання вимог до професіоналізму випускників вищих навчальних закладів.

Модернізація системи освіти передбачає переорієнтацію в організації навчального процесу: зменшення обов'язкових аудиторних занять і збільшення обсягу самостійної роботи студентів, посилення її ролі в навчальному процесі, що вимагає певних змін у методиці викладання медичних дисциплін.

Конкурентоспроможна діяльність в умовах сучасного суспільства вимагає від випускників вузів готовності до ефективної самостійної роботи, володіння інноваційними засобами, методами та технологіями пізнавальної і професійної діяльності. Студенти повинні формувати відповідні компетенції, перш за все в процесі позааудиторної самостійної роботи й опанувати основами систематизованих знань [2, 5, 7].

Саме тому організація навчального процесу у вищому медичному навчальному закладі потребує комплексного підходу до формування гармонійно розвиненої особистості лікаря. Студентам необхідно сформувати компетенції ефективного самостійного навчання і бути готовими до самостійного і відповідального виконання навчальної професійно-орієнтованої роботи. Особливого

значення самостійність в навчанні набуває для студента медичного вузу, оскільки майбутній лікар повинен вміти вчитися і освоювати нові знання в зв'язку з постійним впровадженням нових методів і технологій в лікуванні, оновленням лікарських препаратів [1, 10, 11].

Основною метою самостійної роботи студентів є поліпшення професійної підготовки фахівців вищої кваліфікації, спрямоване на формування дієвої системи фундаментальних і професійних знань, умінь та навичок, які вони могли б вільно і самостійно застосовувати в практичній діяльності.

У результаті самостійної роботи студент повинен навчитися усвідомлено та самостійно працювати спочатку з навчальним матеріалом, потім з науковою інформацією, використовувати засади самоорганізації та самовиховання з тим, щоб розвивати в подальшому вміння безперервно підвищувати свою кваліфікацію [3, 12, 13, 14].

На сьогодні питання організації самостійної роботи студентів (СРС) є одними з найбільш активно обговорюваних в колі дослідників, які займаються педагогікою вищої школи. У трактуванні поняття СРС й досі не опрацьовано єдиного підходу. У самому визначенні поняття «самостійна робота студентів» є низка суперечностей: «Самостійна — означає позааудиторна? Тоді

робота в аудиторії — несамостійна. Або, самостійна робота — це та, яка здійснюється індивідуально? Тоді робота в колективі — несамостійна робота. Можливо, це робота позапрограмна? Тоді, чи вписується вона взагалі в навчальний процес? Або може, це робота без викладача? Тоді, яке відношення до її організації мають викладачі?» [6, 8]. Наукове визначення даного поняття і його ознаки вимагають конкретизації.

Проблему організації СРС досліджували багато вчених [1, 4, 13, 14]. У цих роботах відображені особливості організації СРС на молодших курсах. Роботи присвячені проблемам управління самостійною роботою студентів в позааудиторний час [12, 14], вмінню планувати пізнавальну діяльність. Дослідженнями доведено, що уміння самостійно працювати, думати, осмислювати навчальний матеріал, засвоювати його та вміння застосовувати свої знання стає основною передумовою ефективного формування у студентів професійної самостійності, а також успішного навчання [5, 13]. Ми погоджуємося з визначенням, що «самостійна робота — це навчання, яке визначає здатність студентів усвідомлено для себе ставити завдання, цілі, планувати власну діяльність, здійснювати її» [6, 12, 13].

У сучасній літературі виділяють два рівня самостійної роботи: керована викладачем самостійна робота студентів і власне самостійна робота.

Активність та успіх самостійної навчальної діяльності залежить не тільки від здібностей і знань, а й від наявності серйозної та стійкої мотивації (прагнення працювати й досягати високих результатів). Найсильніший мотивуючий чинник — підготовка до подальшої ефективної професійної діяльності. Чим вище рівень мотивації та активності, тим більше чинників (тобто мотивів) спонукають студента до діяльності, тим більше зусиль він схильний прикладати. Мотивація для СРС створюється викладачем і є обов'язковою.

Основні види мотивації самостійної роботи студентів розрізняють:

1. Зовнішню мотивацію — залежність професійної кар'єри від результатів навчання у вузі. На жаль, цей чинник поки працює недостатньо ефективно, але в тенденції вирішення цього питання вбачається в недалекому майбутньому.

2. Внутрішню мотивацію — схильності студента, його здатності до навчання у вузі. Нею

можна керувати в період довузівської підготовки шляхом використання тестів при виборі спеціальності, обґрунтованої рекомендації при визначенні напряму освіти тощо.

3. Процесуальну (навчальну) мотивацію. Виявляється в розумінні студентом корисності виконуваної роботи. Потрібна психологічна установка студента на важливість виконуваної роботи як в плані професійної підготовки, так і в плані розширення кругозору, ерудиції фахівця [14].

Мотиваційним чинником в інтенсивній навчальній роботі і, насамперед, самостійної є особистість викладача. Викладач має бути прикладом для студента як професіонал, як творча особистість. Викладач може і повинен допомогти студенту розкрити свій творчий потенціал, визначити перспективи свого внутрішнього зростання. На викладача покладена велика відповідальність в організації самостійної роботи — виконувати функцію «модератора» освітнього процесу. Викладачеві необхідно організувати форму, зміст, вид самостійної роботи студентів таким чином, щоб забезпечити досягнення головної мети вищої освіти: досягнення випускниками ВНЗ професійної компетентності. Проте допомога та контроль з боку викладача не мають пригнічувати ініціативу студентів, а навпаки заохочувати особисто вирішувати питання організації, планування, контролю за власною діяльністю [4, 9].

На практичних заняттях студенти самостійно проводять огляд хворого з метою постановки діагнозу, беруть участь в амбулаторному прийомі хворих, аналізують результати додаткових методів досліджень, проводять клінічні й інструментальні дослідження із заповненням медичної документації, відпрацьовують практичні навички та уміння на фантомах.

Окрім того, викладачем протягом усього терміну вивчення дисципліни проводиться контроль за процесом позааудиторної СРС. Ініціативних студентів викладачі заохочують додатковими балами з дисципліни. Оцінка позааудиторної СРС здійснюється під час проведення підсумкового контролю, шляхом зарахування додаткових балів із дисципліни.

Обов'язковим етапом контролю самостійної підготовки студентів є стандартизована система тестування, яка є складовою частиною підготовки до ліцензійного інтегрованого іспиту «КРОК 1» та «КРОК 2». Цей засіб управління і моніторингу

якості освіти використовується на кафедрах протягом багатьох років.

Результати відповідей на тестові завдання типу «КРОК», результати самостійної роботи студента, контроль практичних навичок, структурована письмова робота і усна відповідь дають змогу статистично достовірно оцінювати рівень сформованості умінь та навичок, які визначені у кваліфікаційній характеристиці, відображені навчальною програмою з гігієни та екології і враховуються при визначенні модульної оцінки. Критерії оцінки комп'ютерного тестування і результатів виконання письмових робіт доводяться до студентів на початку вивчення дисципліни.

Позааудиторна СРС здійснюється за відсутності викладача та вимагає особливої уваги. Вона включає:

- написання рефератів, доповідей, наукових робіт на теми актуальних проблем;
- конспектування етичних і нормативних документів в галузі медицини з метою отримання знань про моральні та правові норми лікарської професії, вміння виділяти головне та коротко формулювати основну думку;
- читання творів художньої літератури.

Практика показує, що в повному обсязі позааудиторною самостійною роботою займається не більше 12 % студентів. Решта скачують реферати з Інтернету, переписують готові конспекти у своїх однокурсників без прочитання оригіналу. Читання художньої літератури здійснюють лише близько 10 % студентів, інші вважають це не обов'язковим завданням.

Проведення самостійної роботи студентів потребує нині педагогічного супроводу та методичного забезпечення [6, 14].

Інформаційно-методичне забезпечення СРС — це наявність таких джерел інформації, як текстові (підручники, посібники, монографії), аудіовізуальні засоби (презентації, відеофільми), програмні продукти. Усі ці матеріали повинні бути підібрані з урахуванням фахової орієнтації, що сприятиме розвиткові емоційно-мотиваційної сфери сприйняття інформаційних матеріалів, і мають забезпечувати всі види занять [6].

ВИСНОВКИ

Отже, самостійна робота студентів при відповідній її організації та контролі за виконанням сприяє формуванню самостійності та творчого підходу до вирішення проблем навчального і професійного рівня.

Для успішної реалізації даного виду навчальної діяльності необхідна розробка та впровадження в процес навчання навчально-методичних посібників, які виконують не тільки інформаційну, але й організаційно-контролюючу та керуючу функції.

Грамотно організована самостійна робота студентів дає змогу не лише підвищити якість навчання та самоосвіти, ефективність проведення аудиторних занять, але й сформувати у студентів стійкий інтерес до досліджуваної проблеми, розвиток творчого потенціалу особистості, усвідомленість цінності набутих знань, а також сформувати вміння та прагнення студентів самостійно створювати свою освітню компетентність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буряк В. Самостійна робота як системоутворюючий елемент навчальної діяльності студентів / В. Буряк // Вища школа. — 2008. — № 5. — С. 10–24.
2. Гончарова Ю. А. Организация самостоятельной работы студентов (методические рекомендации для преподавателей) / Ю. А. Гончарова. — Воронеж : Воронежский государственный университет, 2007 — 27 с.
3. Дзунза А. І. Практичні аспекти організації самостійної роботи студентів / А. І. Дзунза // Дидактика математики: проблеми і дослідження : міжнародний зб. наук. робіт. — Донецьк, 2006. — Вип. 26. — С. 52–55.
4. Кайдалова Л. Г. Організація та контроль самостійної роботи студентів / Л. Г. Кайдалова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. — 2010. — № 1. — С. 67–70.
5. Картель Т. М. Самостійна робота студентів як умова їх професійного становлення / Т. М. Картель // Наукові праці: науково-методичний журнал. Педагогіка. — Миколаїв : Вид-во «ЧДУ імені Петра Могили», 2009. — Вип. 37. — Т. 50. — С. 76–81.
6. Козаков В. А. Самостійна робота студентів та її інформаційно-методичне забезпечення : навчальний посібник / В. Козаков; за заг. ред. В. А. Козакова. — К. : Вища школа, 1990. — 248 с.
7. Корнешук В. В. Самостійна робота студентів як важливий фактор неперервної професійної підготовки фахівців / В. В. Корнешук // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». — 2010. — № 2. — С. 196–198.

8. Котова А. В. Принципи організації самостійної роботи студентів та вимоги до її проведення / А. В. Котова, Р. Л. Туренко // Scientific Journal «ScienceRise». — 2015. — №10/5 (15). — С. 75–77.
9. Котова А. Роль викладача в організації самостійної роботи студентів у вищому навчальному закладі / А. Котова // Вісн. Львів. ун-ту. Серія педагогічна. — 2009. — Вип. 25, ч. 3. — С. 250–256.
10. Коробченко А. А. Теоретичні основи організації самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів / А. А. Коробченко // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Богдана Хмельницького. — 2009. — № 2. — С. 126–138.
11. Крячко О. А. Самостоятельная работа как фактор мотивации учебной деятельности студентов / О. А. Крячко // Молодой ученый. — 2013. — № 5. — С. 161–163.
12. Кудрявцева Т. О. Позааудиторна самостійна робота студентів як складова підготовки майбутніх медичних сестер до розв'язання проблемних ситуацій в професійній діяльності / Т. О. Кудрявцева // Зб. наук. праць Харківського університету Повітряних Сил. — 2011. — Вип. 2 (28). — С. 192–194.
13. Організація самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів в умовах застосування інформаційно-комунікаційних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Н. І. Бойко; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. — К., 2008. — 23 с.
14. Самостійна робота студентів : навчальний посібник / В. І. Євдокимов, Л. Д. Покроєва, Т. П. Агапова [та ін.] // Харків : ХДПУ ім. Г. С. Сковороди, 2004. — 140 с.

ОРГАНИЗАЦИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ

Доц. С. І. Бойцанюк, доц. М. С. Зализняк, доц. Н. В. Манащук, доц. Н. В. Чорний

В современных условиях становится очевидным, что обществу нужны высококвалифицированные специалисты с активной профессиональной и жизненной позицией, способные не только адаптироваться в глобальном мире, но и занимать в нем лидирующие позиции. Поэтому перед высшим образованием стоят особые задачи, связанные с формированием будущих специалистов, имеющих как профессиональные, так и культурные компетенции, а также стремление к саморазвитию и самосовершенствованию.

Самостоятельная работа студентов является одним из важнейших элементов обучения в вузе. Эффективность самостоятельной работы студента обусловлена тремя основными факторами — организацией, обеспечением и контролем. В то же время эффективность самостоятельной работы зависит от мотивации студентов; их понимание и способность учиться самостоятельно, дополнять свои знания.

Самостоятельная работа студента является важной составляющей учебного процесса, направленной на повышение качества, глубины и силы получаемых знаний при изучении конкретных предметов учебной программы, формировании у студента потребности в самообразовании, саморазвитии и совершенствовании.

Ключевые слова: студенты, самостоятельная работа, высшее медицинское учебное заведение.

ORGANIZATION OF INDEPENDENT WORK OF THE MEDICAL STUDENTS

S. I. Boitsaniuk, M. S. Zaliznyak, N. V. Manashchuk, N. V. Chorny

In the modern terms it becomes obvious, that society need highly qualified specialists with an active professional and vital position, capable not only to adapt in the global world but also occupy leading position in it. Herefore the special tasks, related to forming future specialists having both professional and kulturalcompetences and the desire to self-development and self-perfection stand before higher education.

Independent work of students is one of the most important elements of training in high school. The effectiveness of the student's independent work is due to three main factors — organization, provision, and control. At the same time, the effectiveness of independent work depends on the motivation of students; their understanding and ability to learn independently, to supplement their knowledge.

Independent work of the student is an important component of the educational process aimed at improving the quality, depth and strength of the resulting knowledge in the study of specific subjects of the curriculum, the formation of student needs to educate themselves, self-development and improvement.

Keywords: students, independent work, higher medical education institution.